

Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola
Büntető és Polgári Eljárásjog

Bertaldó András

FIATALKORÚ TERHELTEK A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

Doktori (PhD) értekezés
TÉZISEK

Témavezetők

Dr. habil. Fenyvesi Csaba
egyetemi tanár

Dr. Herke Csongor DSc
tanszékvezető egyetemi tanár

Pécs, 2021

Tartalomjegyzék

I. A kutatás célja, hipotézisei és módszerei.....	3-4.
I.1. A kutatás célja.....	3.
I.2. A kutatás hipotézisei.....	4.
I.3. A kutatás módszerei.....	4.
II. A doktori értekezés áttekintése.....	5-8.
III. A hipotézisekre adott válaszok.....	8-14.
IV. A doktori értekezés következtetései.....	14-18.
V. A doktori értekezés tudományos eredményei.....	19-20.
V.1. A jogtudomány számára hasznosítható.....	19.
V.2. A jogalkotás számára hasznosítható.....	19.
V.3. A jogalkalmazás számára hasznosítható.....	20.
VI. Summary.....	20-23.
VII. A szerző publikációs jegyzéke.....	24-25.

I. A kutatás célja, hipotézisei és módszerei

I.1. A kutatás célja:

A doktori értekezés célkitűzése egyrészt a fiatalkorúak büntetőeljárás helyzetének dogmatikai, jogelméleti rendszerezése, elemzése a szakirodalom átfogó áttekintésével, másrészt saját javaslatok megfogalmazása.

Vizsgáljuk a hatályos törvény, a Be. XCV. fejezete – a fiatalkorú elleni büntetőeljárás – mellett a Be. egyéb, fiatalkorúak szempontjából érintett rendelkezéseit, az azokkal kapcsolatos kérdéseket, egyúttal de lege ferenda javaslatokat fogalmazunk meg.

Áttekintjük az utat, amely megmutatja, hogy honnan jutottunk el a jelenleg hatályos hazai szabályozáshoz, a Be. rendelkezéseihez.

Összehasonlító jelleggel kitekintünk Németországra. Miben különbözik a két állam fiatalkorúakra vonatkozó szabályozása? Melyik rendelkezések átvételét célszerű megfontolni? Külön fejezetben tárgyaljuk az egyéni értékelés fontosságára, felépítésére vonatkozó jogalkotást, jogtudományt, és ezzel kapcsolatban arra a kérdésre adunk választ, hogy miként lehet ezt hatékonyabbá tenni.

Megválaszoljuk, hogy hogyan szorítható vissza a legszükségesebb mértékre a fiatalkorúakkal szemben alkalmazott egyik legsúlyosabb kényszerintézkedés, a letartóztatás, milyen megoldásokat látunk.

Mindemellett vizsgáljuk a kommunikáció fontosságát, amely a fiatalkorúak kihallgatásánál – életkori jellemzőiknél fogva – kiemelten hangsúlyos. Hogyan szólítsuk meg őket, hogy minél több információt megtudjunk a büntetőügyről úgy, hogy közben a garanciális jogaik sem sérülnek és az egészséges személyiségfejlődésüket sem hátráltatjuk?

A nyomozásra és a bírósági eljárásra is fogalmazunk meg szándékaink szerint előremutató, fejlesztő, javító, pontosító javaslatokat.

Célul tűztük ki azt is, hogy a fiatalkorú elleni büntetőeljárás fejezeti rendelkezéseit érintsük. Hangsúlyt azonban a speciális jogintézmények kapnak, amelyek a külön eljárás különlegességeit jelentik.

Elemezzük az elterelési lehetőségeket, valamint azokat az eszközöket, amelyek a stigmatizáció elkerülését szolgálják.

A doktori értekezés célkitűzéseinek megvalósításához hipotéziseket fogalmaztunk meg.

I.2. A kutatás hipotézisei:

1. A fiatalkorú elleni büntetőeljárás az igazságszolgáltatás szereplőitől jogi, pszichológiai, pedagógiai ismereteket és készségeket is megkíván.
2. Az eljárás céljánál a felnőtt terheltekhez képest hangsúlyosabb a testi-értelmi-érzelmi-erkölcsi fejlődés biztosítása.
3. Ez a cél viszont nem formalitással, elvi megfogalmazásokkal, hanem gyakorlati ismeretekkel, tapasztalattal, tudással, adekvát hozzáállással érhető el.
4. A felelősség közös, az igazságszolgáltatás szereplőinek együtt kell működniük az oktatási intézményekkel, a gyermekvédelemmel, a gyámhatósággal.
5. Az eljárás kulcsa – a hét kriminalisztikai alapkérdés megválaszolásán túlmenően – a fiatalkorú személyiségének feltérképezése.
6. A fiatalkorúnak nemcsak jogi védelemre, hanem érzelmi támogatásra is szüksége van.
7. A fiatalkorúakkal való megfelelő kommunikáció az egyik kulcs a büntetőeljárás sikeréhez.
8. A fiatalkorú elleni büntetőeljárások soron kívülisége alapvető követelmény.
9. Kisebbségi tárgyú bűncselekmények esetén minél szélesebb körű lehetőséget kell biztosítani az elterelésre.
10. Eljárási eszközöket kell biztosítani és használni a megbélyegzés elkerülése érdekében.

I.3. A kutatás módszerei:

A doktori értekezés elemzi a fiatalkorú elleni büntetőeljárás jellemzőit a kapcsolódó hazai és külföldi szakirodalom alapján. Felhasználtunk úgy könyvtári forrásokat – monográfiákat, tankönyveket, szaktanulmányokat – mint a jogtörténeti jellegű és hatályos jogszabályi előírásokat, a külföldi tanulmányutak és a saját ítélkezési gyakorlat tapasztalatait, továbbá a nemzetközi egyezményeket. Az összehasonlító fejezet megírásakor Németországra fókuszáltunk, és az idegen nyelvű szakirodalmak is elsősorban innen származnak. A számhasonlítás módszerével mutatunk rá a téma fontosságára. Kérdőíves módszerrel vontuk be a Szekszárdi Törvényszék fiatalkorúak bírójának véleményét, hogy mind a jogalkotás érvei, mind pedig a jogtudomány és a jogalkalmazás nézetei helyet kapjanak az értekezésben. Mint a fiatalkorúaknak rendszeresen jogi tárgyú előadásokat tartó, illetve a fiatalkorúak büntetőeljárásában gyakorlattal rendelkező személyek rögzítjük a saját elméleti és gyakorlati meglátásainkat.

II. A doktori értekezés áttekintése

A doktori értekezés bevezetését azzal kezdtük, hogy szemügyre vettük a témát, ahogy Hannibál állt meg egy pillanatra Róma kapui előtt. A hadvezérrel szemben mi nem álltunk meg a kapuknál.

Hipotéziseket fogalmaztunk meg, ismertettük a kutatás módszerét, felépítését, célját. Mivel a fiatalkorú elleni büntetőeljárás az általánostól eltérő megközelítési módot kíván, ezért áttekintettük egyrészt a fiatalkorúak megjelenését az egyes jogágakban és elemeztük a gyermekpszichológiai aspektusokat.

Bemutattuk a fiatalkorúak büntető statisztikáját, bár hangsúlyozzuk, hogy témánk indokoltságát nem a számok támasztják alá. A társadalom minden téren kiemelt figyelmet fordít a kiskorúakra. Támogatja szocializációjukat, oktatásukat, megélhetésüket, fejlődésüket. A ma még kiskorúak lesznek a holnap felnőttjei, társadalmunk életének alakítói. A mai fiatalkorúak válhatnak a holnap bűnelkövetőivé. A büntetőeljárás és a büntetés célja a bűnelkövetővé válás, a bűnisméltés megakadályozása. Minél korábban kezdjük el ezen cél megvalósítását, annál inkább bízhatunk az eredményességben, a hatékonyságban. Ennélfogva a fiatalkorú bűnelkövetők elleni sikeres büntetőeljárás lefolytatása közvetlen kihatással van a társadalmi együttélésre.

Babits Mihály sorait mottóként használva elemeztük a fiatalkorú elleni büntetőeljárás XX. századi magyarországi történetét. Szándékunk nem csupán a múlt felvázolására irányult, hanem nyitott szemmel járva értékeltük, mérlegeltük, hogy melyik jogtörténeti rendelkezések visszavezetése indokolt. Feltevésünk, amely szerint a jogalkotás történetét nem feltétlenül a folyamatos fejlődés, az esetleges korábbi – meghaladottá vált – gondolatok deregulációja és csupa új, jobbító szándékú és hatású jogszabály-módosítás, jogalkotás jellemzi, beigazolódott. A jogtörténeti fejezetet javasoljuk nem őskövület múzeumi tárlatvezetéshez hasonló bemutatásának tekinteni, hanem olyan múltnak, amelyből még épülhet jövő. Vizsgálatunk eredményeként megállapítottuk, hogy a fiatalkorúakra vonatkozó speciális büntetőeljárás szabályozás igényének felmerülésekor, a XX. század elején sokkal bátrabban nyúlt a jogalkotó a kérdéshez, sokkal inkább kidomborodott a terület különös jellege. Nem feltétlenül értettünk egyet mai szemmel az akkori rendelkezésekkel, de a magunk részéről találtunk olyan elemet, amelyet ma is hasznosításra, bevezetésre érdemesnek találunk. Alapvetően a jelenleginél

fontosabbnak, hangsúlyosabbnak tartjuk a fiatalkorú oktatási intézményének bevonását a büntetőeljárásba. Erre a múltból is átvettünk példát. A doktori értekezést áthatja vizsgálati eredményünk, mely szerint a fiatalkorú elleni büntetőeljárás sikere nem egyedül a nyomozó hatóság, az ügyészség, a bíróság, a büntetés-végrehajtás munkáján múlik, hanem abban a holisztikus gondolkodásmódot előtérbe helyezve fontos szerepet játszik az állampolgársadalom.

Távolról fokozatosan és folyamatosan közelítve érünk el a doktori értekezés szívéhez, a nyomozás és a bírósági eljárás elemzéséhez.

Már a nyomozás során megmutatkozik, hogy a bűnüldöző a fiatalkorú esetén kettős prés alatt áll. Egyrészt nyomja őt az eredményesség, a bűncselekmény sikeres felderítésének terhe, mely alapvetően minden büntetőeljárást jellemez. Másfelől azonban a jogalkotó előírásainak megfelelően részben maga a fiatalkorú is különleges bánásmódot igénylő személynek minősül, a kellő körültekintéssel kell eljárni. A kettős prés felett pedig ott lebeg az a bevezető fejezetben, a gyermekpszichológiai aspektusoknál tett megállapításunk, amely szerint jóval nagyobb hangsúlyt kell fektetni a megfelelő kommunikációra. Ahhoz ugyanis, hogy elérjük a fiatalkorút, szó szerint és átvitt értelemben is meg kell tudni őt szólítani. Javaslatot fogalmazunk meg ennek mikéntjére, bízva abban, hogy az a gyakorlati munkában a jogalkalmazó segítségére lesz. A jogalkotó deklarálta figyelmet fordít a fiatalkorú megbélyegzésének elkerülésére, a személyi garanciák körében nemcsak védőt, hanem törvényes képviselő akadályoztatása esetén ügygondnokot is biztosít számára. Jogalkotási, jogszabály-módosítási javaslatunk utóbbi érinti. Meglátásunk szerint az ügyvéd a jogi védelmet, a törvényes képviselő vagy az ügygondnok pedig a lelki támogatást hivatott biztosítani. Felesleges és célszerűtlen két ügyvéd kirendelése, az ügygondnoki feladatot helyesebb lenne gyermekvédelmi szakemberre bízni.

Szintén a nyomozáshoz tartozik, de jelentőségénél fogva külön fejezetet szenteltünk az egyik legsúlyosabb kényszerintézkedésnek, a letartóztatásnak. Európai és magyar elvárás is, hogy a letartóztatásokra csak a legszükségesebb esetekben és csak a legrövidebb ideig kerüljön sor. A fiatalkorúak letartóztatásánál érvényes Arany János megállapítása, amely szerint „Kettős úton halad az emberi élet: Egyik a gyakorlat, másik az elmélet...”. Fiatalkorúaknál ugyanis a jogalkotó megköveteli a letartóztatás feltételeként a bűncselekmény különös tárgyi súlyát, a jogalkalmazó ugyanakkor az alanyi ismérvekre is alapozva is letartóztat fiatalkorúakat. Ennek feloldására teszünk jogalkalmazási javaslatot. Másrészt pedig a doktori értekezésben a

fokozatosság és a lépcsőzetesség jogtudományi elvét bevezetve adunk támpontot a letartóztatás kiváltására, az azt megalapozó körülmények vizsgálatára.

Vizsgálatunk kiemelt tárgya és ezért önálló szerkezeti egységet képvisel az egyéni értékelés eszköze. Ez a büntetőeljárás lefolytatásának és majdan a szankció megválasztásának alfája és omegája. Az egyéniesítés hatályos eszközei a környezettanulmány és a pártfogó felügyelői vélemény, amely a fiatalok személyiségjegyeit, életvezetését, oktatási körülményeit, családját, káros szokásait, a bűnismétlés veszélyét hivatott bemutatni. A büntetőeljárás elsődleges célja a fiatalok helyes irányú fejlődésének előmozdítása, ehhez viszont elengedhetetlenül szükséges magának a fiataloknak a megismerése. Ahogy már a jogtörténeti fejezet szemléltetésekor említettük, visszanyúlunk a gyökerekhez és teret adunk az oktatási intézmény véleményének, ezzel kapcsolatban mind a jogalkotó, mind pedig a jogalkalmazó felé javaslattal élünk. Emellett azonban jogszabály-módosítási javaslatunk célja a környezettanulmány és a pártfogó felügyelői vélemény felesleges megkettőzésének elkerülése. A sok átfedésre, felesleges párhuzamosságokra figyelemmel érdemes és célszerű csak az egyiket megtartani, a tartalmi elemeket pedig összhangba hozni, szinkronizálni.

A fiatalok elleni büntetőeljárás napjainkban talán legvitatottabb területe a bírósági eljárást érinti. Vizsgáljuk, hogy melyik bíróságok rendelkezzenek hatáskörrel és illetékességgel, szükség van-e ülnökökre. Pro és kontra sorakoztatunk érveket a korábbi és a hatályos szabályozás mellett és ellen. Vázoljuk a jogalkalmazók körében végzett nem reprezentatív felmérés tapasztalatait, a jogtudomány javaslatait, majd kifejtjük saját álláspontunkat. Követel-e meg a jogalkalmazók részéről külön ismereteket a külön eljárás? Ki lehet fiatalok bírója, ügyésze? Terjesszük-e ki a specialitást a védő személyére is, követeljünk-e meg tőlük is többtudást? Jelen lehet-e a nyilvánosság a bíróság előtti eljárási cselekményeken? Kérdés kérdés hátán, mi azonban végigvesszük az ezzel kapcsolatos problémákat és megoldási javaslatokat fogalmazunk meg – feltehetően vitákat generáló – véleményünk kifejtésével. Ahogy már említettük, a célkövetés nem ér véget a büntetőeljárás jogerős befejezésével, ezért az együttműködés volumenére is fogalmazunk meg javaslatot, támaszkodva a magyar jogtörténetre.

Szintén a bírósági eljáráshoz tartozik, mégis indokoltnak láttuk külön tárgyalni a fiatalok elleni büntetőeljárás mint külön eljárás többi külön eljáráshoz fűződő kapcsolatát.

A megbélyegzés elkerülésének és a nevelő hatás előtérbe helyezésének célját szolgálja az elterelés.

Utóbbi két szerkezeti egység összegzéseként rögzítjük, hogy a magunk részéről milyen séma szerint tartjuk hatékonynak a büntetőeljárás lefolytatását.

A doktori értekezést keretes szerkezetbe foglaltuk. Az érdemi tárgyalást kezdtük a múltba révedve, hasznosítható jogtörténeti emlékek között kutatva. Zárásként – hangsúlyozandó, hogy nyitott szemmel járunk a világban – kitekintünk a német szabályozásra, összevetjük azt a magyarral.

Úgy döntöttünk, hogy a doktori értekezés végén szerepeltetjük a Szekszárdi Törvényszék illetékességi területén kijelölt fiatalkorúak bírói kérdőívre adott válaszainak összegzését. A következtetések levonása viszont a doktori értekezésben elszórta, az adott téma vizsgálatánál található. Kíváncsiak voltunk a Tolna Megyei Főügyészség illetékességi területén dolgozó kijelölt fiatalkorúak ügyészei véleményére, tapasztalatára is, a Legfőbb Ügyészség azonban elutasította a megkeresésünket.

III. A hipotézisekre adott válaszok

A megfogalmazott hipotéziseinkre a kutatásaink során az alábbi következtetésekre jutottunk.

1. A fiatalkorú elleni büntetőeljárás az igazságszolgáltatás szereplőitől jogi, pszichológiai, pedagógiai ismereteket és készségeket is megkíván.

A feltevés bebizonyosodott.

A jogalkotó a hatályos szabályozás megalkotásakor valamennyi járásbírói körbe „fiatalkorúak bíróságává” tette és szélesedett a fiatalkorúak bírójaként eljárók köre. Ezzel együtt továbbra is kijelölés alapján járnak el mind a bírók, mind pedig az ügyészek.

A jogalkalmazók körében végzett kérdőíves felmérés alátámasztja azt a megállapítást, hogy külön ismeretek szükségesek, és a bírók igénylik is az ilyen oktatásokat, képzéseket.

A jogtudomány¹ és kutatási eredményünk is egyértelműen megerősíti a hipotézist. Hangsúlyozzuk azonban, hogy a fiatalkorú elleni büntetőeljárás speciális céljára figyelemmel

---

¹ NEWMAN, Donald J. – ANDERSON, Patrick R.: Introduction to criminal justice. Random House, New York, 1989. 123.

a bíró sosem lesz abban a helyzetben, hogy elmulaszthatná az egyéni értékelésekre, pedagógiai szakvéleményre, osztályfőnöki jellemzésre támaszkodást.

2. Az eljárások céljánál a felnőtt terheltekhez képest hangsúlyosabb a testi-értelmi-érzelmi-erkölcsi fejlődés biztosítása.

A hipotézis következik a jogalkotó előírásából, amely a fentieket a büntetőeljárás céljaként nevesíti.

Feltevésünket sem a jogalkalmazó, sem a jogtudomány nem vitatja.²

Napjainkban igen divatos kifejezés lett a gyermekbarát igazságszolgáltatás követelménye. Áthatja mindez a polgári és a büntetőjog területét is.

Fontos azonban rámutatni, hogy a kiskorú fejlődésének biztosítása és a gyermekbarát igazságszolgáltatás sem jelenthet – utóbbi elnevezésével ellentétben – barátkozást, bizalmasodást. A cél az, hogy egy hivatalos, korrekt keretek között zajló, a fiatalkorúval érdemi kommunikációt lefolytató, a fejlődését szem előtt tartó eljárást folytasson le a jogalkalmazó. A későbbiekben ismertetett, általunk kidolgozott fokozatosság és lépcsőzetesség elve alapján felrajzolhatunk ugyan egy sémát, amely a jogalkalmazónak támpontot nyújt, hogy hozzá tudjon járulni a fiatalkorú testi-értelmi-érzelmi-erkölcsi fejlődéséhez, azonban nem szabad kizárólagosságban gondolkodni. Tévhit, hogy a fiatalkorú érdekét és fejlődését mindenképpen az elterelés, a büntetőeljárásen kívüli út vagy a szabadságelvonó szankció szolgálja. Ez mindig az adott esettől és személytől függ. Vizsgálatunk szerint az egyéni értékelési eszközökből, a bűncselekmény tárgyi súlyából és az alanyi oldalból kell következtetnünk arra, hogy melyik megoldás vezet(het) leginkább eredményre.

3. Ez a cél viszont nem formalitással, elvi megfogalmazásokkal, hanem gyakorlati ismeretekkel, tapasztalattal, tudással, adekvát hozzáállással érhető el.

Bár a jogalkotó jelenleg egy formális kijelölési folyamattal kívánja biztosítani azt, hogy a fiatalkorúak ügyében az ítélezést arra alkalmas személy³ végezze, ezt az állapotot sem a jogalkalmazók körében végzett nem reprezentatív kérdőíves felmérés, sem pedig a jogtudomány nem tartja üdvöztetőnek.

Nem maga a kijelölés a problémás, hanem az, hogy ez ad hoc alapon történik. A kijelölés előtt senki nem méri fel a rátermettséget, nincs megkövetelt képesítés, képzettség, végzettség. Önmagában a kijelölés gyakorlati tudás és megfelelő személyiségjegyek, kommunikációs

---

² NOTHACKER, Gerhard: i.m. 105.

³ HELLWIG, Albert: i.m. 12.

képesség hiányában nem megoldás. Ezzel kapcsolatban indokolt a változtatás. Egyértelműbb, átláthatóbb, objektív szempontokon nyugvó kijelölési rendszer és folyamatos képzések biztosítása szükséges mind az ügyészeknél, mind pedig a bíróknál.

4. A felelősség viszont közös, az igazságszolgáltatás szereplőinek együtt kell működniük az oktatási intézményekkel, a gyermekvédelemmel, a gyámhatósággal.

A jogalkotó deklarálja a gyermekek védelme érdekében a jelzési kötelezettséget.

Ugyanakkor minden elv annyit ér, amennyit megvalósítanak belőle. Vizsgálatunk szerint a jelenlegi gyakorlat hiányos e tekintetben. A jogalkalmazók nem minden indokolt esetben teljesítik a jelzési kötelezettségüket. Abban viszont teljes az egyetértés, hogy a fiatalkorú elleni büntetőeljárás célját önmagában a jogalkalmazó nem tudja elérni, akármilyen kifogástalan is az eljárása és az ügydöntő határozata. Ahogy a gyermekpszichológiai bevezető alfejezetben elemeztük, a nevelés, az érzelmi-erkölcsi fejlődés legfontosabb és elsődleges színtere a család. Ezért is fontos, hogy rögtön megtörténjen valamilyen szintű, de mindenképpen érdemi, ellenőrizhető, hatékony és motivált állami beavatkozás, ha a 18 éven aluli veszélyeztetettsége egyértelműen megállapítható. Szükséges, hogy a bírók ne felesleges időpocsékolásnak, hanem teljesítendő kötelezettségként kezeljék és teljesítsék jelzési kötelezettségüket. Emellett azonban a holisztikus gondolkodásmód jegyében javasoljuk az oktatási intézmények bevonását, akik pedagógiai módszerekkel quasi utógondozásként hozzájárulhatnak a fiatalkorú értelmi-szemleli-erkölcsi szempontból helyes irányba tereléséhez. Ezt azonban csak információk birtokában tudják megtenni. Hogy miért szükséges ez? Mert a büntetőeljárás a jogerős ügydöntő határozattal befejeződik, a fiatalkorú nevelése, tanítása azonban nem. Az említetteken kívül nem hagyható figyelmen kívül a szülők szerepe.⁴

5. Az eljárás kulcsa – a hét kriminalisztikai alapkérdés megválaszolásán túlmenően – a fiatalkorú személyiségének feltérképezése.

A jogalkotó kötelezően beszerzendő bizonyítékként tekint az egyéni értékelési eszközökre, amelyekből megállapítható a fiatalkorú személyisége, életvezetése.⁵ Több egyéni értékelési eszközt is ismerünk, azonban kettőnek van kiemelt jelentősége: a környezettanulmányoknak és a pártfogó felügyelői véleményeknek.

Ezeket a jogalkalmazók rendre be is szerzik a döntéshozatalt megelőzően.

---

⁴ SPRACK, John: i.m. 168.

⁵ BURGHARD, Waldemar: i.m. 82.

A jogtudományban eddig nem merült fel a környezettanulmány és a pártfogó felügyelői vélemény összevonásának lehetősége.

Mi azonban elemzésünk során arra jutottunk, hogy szükséges e két egyéni értékelési eszköz megreformálása. Egyrészt felesleges a megkettőződés, gyakorlatilag ugyanolyan szerepet tölt be és tartalommal bír mindkettő. Másrészt fokozott figyelmet szenteljünk a közvetlenség elvének, az egyéni értékelés pártfogó általi elkészítése során támaszkodjon az osztályfőnöki jellemzésre, pedagógiai szakvéleményre. Míg a pártfogó a családlátogatás során a körülmények egy részét tapasztalja, más részét azonban a fiatalkorú és a család elmondásából tudja, addig az iskola közvetlen és hosszú távú tapasztalattal rendelkezik a fiatalkorút és családját illetően. Ezáltal kerül be a büntetőeljárásba az iskola pedagógusainak objektív tapasztalatokon alapuló, közvetlen, elfogulatlan, pártatlan, független véleménye. Mindez alkalmas lehet az ülnökök szerepének kiváltására is, ráadásul egyszerű, olcsó, hatékony megoldás.

6. A fiatalkorúnak nemcsak jogi védelemre, hanem érzelmi támogatásra is szüksége van.

Törvényi előírás, hogy a fiatalkorú elleni büntetőeljárásban kötelező a védelem. Ezt meghatalmazott ügyvéd hiányában a jogalkalmazó megkeresésére a területileg illetékes ügyvédi kamara sorsolással kijelölt ügyvédje látja el. Emellett az eljárási cselekményekről értesíteni kell a törvényes képviselőt, az akadályoztatása esetén pedig szintén ügyvéd ügygondnokot kell kirendelni.

A jogalkalmazó és a jogtudomány is egyetért a jogi védelem⁶ és az érzelmi támogatás nélkülözhetetlenségével.

Kutatásunk során azonban kritikával illetjük a jelenlegi hatályos rendszert. Az ügyvéd ügygondnok nem képes biztosítani a fiatalkorú érzelmi támogatását. Ennek szubjektív és objektív okai is vannak. Ügyvédként – általában – nem ismeri őt (szubjektív elem) és nem is rendelkezik megfelelő képesítéssel, végzettséggel az ilyen feladat ellátásához (objektív szempont). Ezzel szemben az általunk az ügygondnoki tisztségre javasolt gyermekvédelmi szakember legalább az egyik követelménynek – az objektívnek – megfelel, mert egyrészt tanulta a területet, másrészt pedig gyakorlattal is rendelkezik. Adott esetben – előzményi, közigazgatási intézkedések, beavatkozások esetén – lehet, hogy még a családot, a terheltet is ismeri. A gyermekvédelmi szakemberek ügygondnokként kirendelése ennél fogva hatékonyabb megoldást jelentene, sőt, olcsóbb is lenne az eljárás, ami korántsem elhanyagolható szempont,

---

⁶ MALEK, Klaus – RÜPING, Uta: i.m. 10.

MALEK, Klaus: i.m. 85.

SCHLOTTHAUER, Reinhold – WEIDER, Hans-Joachim: i.m. 34.

főleg, ha a bűnügyi költséget a jellemzően bevétellel, vagyonnal nem rendelkező fiatalkorúnak kell viselnie.

7. A fiatalkorúval való megfelelő kommunikáció az egyik kulcs a büntetőeljárás sikeréhez.

Jogalkotói és jogtudományi szinten megfogalmazott követelmény, hogy a bűnüldözők egyértelműen és világosan fogalmazva értessék meg a fiatalkorúval a szabályokat.⁷

A kommunikáció túlmutat a szavak szintjén. Kiterjesztő értelmezéssel idetartozik a kihallgatási környezet, a megjelenés, a tárgyalóteremben elhelyezkedés, a gesztikuláció és a mimika.

A jogalkalmazók körében végzett nem reprezentatív kérdőíves felmérésünkben a válaszadók fele nyilatkozott úgy, hogy a büntetőeljárás formalitását csökkentő javaslatként egyetért azzal, hogy a vádlott a védője és a törvényes képviselője mellett foglaljon helyet, azonban csak ötödük vélte úgy, hogy nyugodtan el lehet tekinteni a talár viselésétől is. Ezek látszólag kevésbé fontos kérdések, azonban, ha belegondolunk, hogy az adott esetben első alkalommal bíróságon – ráadásul vádlottként – tartózkodó fiatalkorú – de akár felnőtt is – mennyire idegenül, kiszolgáltatva érzi magát, akkor megfontolandó. Németországban például a vádlott ebből a megfontolásból foglal helyet a védője mellett, nem pedig a vádlottak padján.

Ha pedig már elhelyezkedett a rendőrségi kihallgatósobában vagy a bírósági tárgyalóteremben a terhelt, akkor kezdődik meg a kihallgatás. A jogtudomány adott már szempontokat ennek lefolytatásához, ezeket összegezve, szintetizálva, saját javaslatainkkal kiegészítve kívánunk hozzájárulni a megfelelő klíma kialakításához. Ehhez azonban szükséges az is, hogy a kihallgatást végző személy kilépjen a komfortzónájából, és a merev eljárási formákat háttérbe szorítva képes és kész legyen a fiatalkorúval – és a 18 év alatti sértettekkel, tanúkkal is – a koruknak megfelelő szókészlettel, hangnemben beszélni.

8. A fiatalkorú elleni büntetőeljárások során kívülsége alapvető követelmény.

Jogalkotói szinten szabályozott a soron kívülség.

A jogtudományban kriminológiai kutatások sora igazolja a tételt, amely szerint – általában is,⁸ de a fiatalkorúaknál különösen – fontos, hogy a bűncselekmény elkövetését követő lehető legrövidebb időn belül kerüljön sor a felelősségre vonásra, a szankció alkalmazására. A

⁷ REIN, Dieter – LIESER, Udo – BALB, Rudolf: i.m. 126-128.

DÖRMANN, Uwe – REMMERS, Martin: i.m. 13-15.

⁸ A 18. század közepe óta alapvető felismerés.

SCHEFFLER, Uwe: Die überlange Dauer von Strafverfahren. Materialrechtliche und prozessuale Rechtsfolgen. Duncker & Humblot, Berlin, 1991. 19.

bűncselekmény óta eltelt idő és az alkalmazott joghátrány hatékonysága ugyanis fordítottan arányos.

Vizsgálatunk szerint ezt a célt kívánta szolgálni a jogalkotó, amikor kimondta, hogy valamennyi járásbíróson van fiatakorúak tanácsa, bírója. Az ügyek központosítása helyetti szétosztás igazságosabb ügyelosztást és azt eredményezi, hogy a fiatakorú lakóhelyéhez és az elkövetési helyhez közelebb eső járásbíróság járjon el. Persze ez viták keresztüzében áll, ezért is szenteltünk viszonylag jelentős terjedelmet ennek vizsgálatára és véleményünk kifejtésére.

A soron kívüliséget a magunk részéről is fontosnak tartjuk, ezért is dolgoztuk ki a fokozatosság és lépcsőzetesség elvét, hogy a büntetőeljárásokat a lehető legalacsonyabb szinten a lehető leggyorsabban fejezzük be. Hangsúlyozzuk azonban, hogy a gyorsaság követelménye sosem írhatja felül a szakmaiságot, a megalapozottságot, a gyerek mindenek felett álló érdekének szem előtt tartását.

9. Kisebb tárgyi súlyú bűncselekmények esetén minél szélesebb körű lehetőséget kell biztosítani az elterelésre.

Ezzel a hipotézissel mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazás, mind pedig a jogtudomány egyetért.

Vizsgálatunk során is beigazolódott mindez, de azért hozzáteszünk egy „azonban”-t.

Az elterelés fontos és hatékony eszköz lehet, azonban nem feltétlenül és mindenáron. Van, amikor nem az első bűncselekményét elkövető terhelnél is alkalmas lehet a célok elérésére és van, amikor az elsónél sem. Ez mindig a bűncselekménytől és a bűnelkövetőtől függ. Itt is kiemeljük az egyéniesítés fontosságát.⁹

10. Eljárási eszközöket kell biztosítani és használni a megbélyegzés elkerülése érdekében.

Ha megbélyegzés alatt azt értjük, hogy egy fiatakorú bűnelkövetőt se könyveljünk el élete hátralévő részére bűnözőként és zárjuk ki őt a társadalmi együttélés valamennyi szegmenséből, akkor a megbélyegzés elkerülését fontosnak tartjuk.

Azzal viszont nem értünk egyet, hogy a büntetőeljárás megindításáról és befejezéséről lehetőleg senki – a bűnüldöző szerveken, a vádlotton, a sértetten kívül – ne értesüljön.

A jogalkotó lehetőséget biztosít a bíróságnak, hogy szabadon mérlegelje a nyilvánosság kizárásának szükségességét. Erre általában sor is kerül, ritkán fordul elő, hogy fiatakorú büntetőügyéről a tárgyalóteremből tudósítson a média. Ennek ellenére nagy az érdeklődés az

⁹ NEWMAN, Donald J. – ANDERSON, Patrick R.: i.m. 123.

ilyen ügyek iránt, rendszeresek a hírközlések. Ez a mai világban a kommunikációs csatornák végtelenségére tekintettel kikerülhetetlen és az elkerülés nem is cél. A nyilvánosság kizárása jó szabályozás és gyakorlat, mert a fiatalkorú még kevésbé nyílna meg és még inkább megfigyelhetőek lennének a büntetőeljárás káros hatásai, ha vakuk és kamerák kereszttüzeiben, idegen emberek tömeges megjelenése mellett kerülne sor a kihallgatásra.

A magunk részéről azonban a büntetőeljárás céljainak elérése érdekében fontosnak tartjuk, hogy a fiatalkorú oktatási intézménye tudomást szerezzen¹⁰ a büntetőeljárás megindításáról és a jogerős ügydöntő határozat egy példányának elküldésével a befejezéséről is. Ennek már indokát adtuk. Meglátásunk szerint ez nem jelent megbélyegzést.

IV. A doktori értekezés következtetései

A doktori értekezés célkitűzése a fiatalkorú büntetőeljárás helyzetének rendszerezése és elemzése mellett saját kutatási eredmények bemutatása volt. A doktori értekezés számos javaslatot tartalmaz, amely érinti a Be.-t és egyéb jogszabályokat és a gyakorlatot.

A következtetések és javaslatok összefoglalása:

1. A XXI. század büntetőeljárásában a fiatalkorúak büntetőjogi felelősségre vonásának külön eljárásként kezelése a célra, az alanyi körre figyelemmel továbbra is indokolt.
2. A külön eljárásnak nemcsak nevében, hanem elsősorban tartalmában – a jogalkalmazó rátermettségében, képzettségében, a célok követésében, a megfelelő kommunikációban – kell megnyilvánulnia.
3. A fiatalkorú elleni büntetőeljárás jelentőségét nem a statisztika, az ilyen eljárások száma, alakulásának tendenciája határozza meg, hanem a preventív cél.

---

¹⁰ SPROTT, Jane B. – JENKINS, Jennifer M. – DOOB, Anthony N.: i.m. 69.

WATKINS, Adam M.: i.m. 399-403.

BRANK, Eve M. – WOOLARD, Jennifer L. – BROWN, Veda E. – FONDACARA, Mark – LUESCHER, Jennifer L. – CHINN, Ramona G. – MILLER, Scott A.: i.m. 141.

STINCHCOMB, Jeanne B. – BAZEMERE, Gordon – RIESTENBERG, Nancy: i.m. 141.

4. Helyes a hatályos szabályozás, amelynek értelmében valamennyi járásbírószágon van fiatalbírók bíróját.
5. Ugyanakkor a fiatalbírók ügyészei és bírói rendelkezzenek megfelelő attitűddel, személyiséggel, kommunikációs képességekkel, alapvető pedagógiai és pszichológiai ismeretekkel.
6. A kijelölés ne egy formális rendelkezés legyen, hanem rátermettségen és végzettségen alapuló mérlegelés eredménye.
7. Biztosítson az állam a fiatalbírók ügyészei és bírói részére a pedagógiai és pszichológiai ismeretek elsajátítására és szinten tartására ingyenes képzési lehetőségeket vagy fedezze a végzettség megszerzéséhez szükséges tanulmányok költségét.
8. Írja elő a jogalkotó a fiatalbírók ügyészei és bírói számára a biztosított képzéseken való kötelező részvételt és az elvégzés jutalmazásaként kötelezően biztosítandó pótlékot.
9. Jogszabály-módosítás útján a jövőben ügyvéd helyett gyermekvédelmi szakember járjon el ügygondnokként.
10. Ha a törvényes képviselő kizárása esetén az ügygondnoki feladatokat nem ügyvéd, hanem gyermekvédelmi szakember látja el, akkor megfelelő a hatályos szabályozás, amely nem írja elő az ügyvédek mint védők részére a specializálódást. Nem javasoljuk külön fiatalbírók védőjének bevezetését.
11. Az életkori jellemzőkre és a büntetőeljárás céljára figyelemmel fokozott jelentőséget kell tulajdonítani a 18 éven aluliakkal való tág – helyszín megválasztása és elrendezése, gesztikuláció, mimika – és szűk – megszólítás, hangnem, beszédtempó, beszédstílus – értelemben vett kommunikációnak.
12. Kerülni kell a fiatalbíró kihallgatásánál az irányított, a hosszú, a zárt kérdések mellett azt is, hogy egyszerre több kérdés hangozzon el. A vallomás tartalmát lépésről lépésre kell megszerezni. Mind a metakommunikáció, mind pedig beszéd szintjén kerülni kell az elvárások megfogalmazását, a nyomásgyakorlást, a megszegyenítést.

13. Minden esetben vizsgálni és indokolni kell a különös tárgyi súlyt.

14. Ezzel párhuzamosan viszont a jogalkalmazó mellőzze a letartóztatást, ha különös tárgyi súly nem, csak a fiatalok személyében rejlő kiemelt társadalomra veszélyesség állapítható meg. Utóbbi esetben gyermekvédelmi intézkedés, közigazgatási jogi válasz az adekvát.

15. Elfogatóparancs kibocsátása esetén, ha az sikerre vezet és elfogják a terheltet, akkor a kényszerintézkedésről döntő és adott esetben letartóztatást elrendelő ülés helyett a bíróság lehetőség szerint tartsa meg nyomban az előkészítő ülést és a tárgyalást. Ez ugyan gyors szervezőmunkát és az egyéb eljárási szereplők – ügyész, védő, törvényes képviselő, ügygondnok, sértett, tanú, javaslatunk szerint az iskola – részéről rugalmasságot feltételez, de a letartóztatást mint kényszerintézkedést vált(hat)ja ki, ami egyértelmű előnye.

16. A jelenlét biztosítása mint a letartóztatás különös okának vizsgálatánál mérlegelni kell a fiatalok személyes körülményeit, hogy családi környezetben, szeretett helyen nevelkedik-e.

17. Ha a letartóztatást csak a jelenlét biztosítása mint különös ok indokolja, akkor javasoljuk helyette az infrastrukturális-technikai feltételek teljesülése esetén az elektronikus nyomkövető eszközzel ellenőrzött bűnügyi felügyeletet.

18. A bizonyítási eljárás megnehezítésének, megghiúsításának elkerülése mint a letartóztatás különös okának értékelése során át kell tekinteni, hogy személyek befolyásolásának vagy tárgyi bizonyíték megsemmisítésének a veszélye áll fenn. Ha tárgyi bizonyíték megsemmisítésétől tartunk, elég lehet enyhébb kényszerintézkedés, az elektronikus nyomkövető eszközzel ellenőrzött bűnügyi felügyelet. Ha a büntetőeljárásban részt vevő személyek jogellenes befolyásolása vagy megfélemlítése valószínű, akkor pedig célszerű különbséget tenni. Ha a fiatalok gyermekotthonban együtt él és emiatt akadály nélkül érintkezhet a sértettel vagy a tanúval, akkor letartóztatás helyett elsősorban vizsgálni kell, hogy megoldható-e másik intézményben történő ideiglenes elhelyezése. Ha nem és az egyéb feltételek is fennállnak, indokolt lehet a letartóztatás.

19. A fiatalok letartóztatását lépcsőzetesen kell vizsgálni. Az csak akkor rendelhető el, ha valamennyi általános feltétel teljesül (első szűrő), valamelyik különös ok fennáll (második

szűrő), megállapítható a különös tárgyi súly – bűnszervezetben, bűnszövetségben vagy csoportosan követte el a bűncselekményt, mekkora a büntetési tétel, bűnhalmazatról beszélhetünk-e – és nincs a letartóztatásnál enyhébb, de célt érő kényszerintézkedés (harmadik szűrő).

20. Az egyéni értékelés eszközei kiemelt helyet foglalnak el a fiatalkorú elleni büntetőeljárás személyi körülményeinek bizonyítása során. Ezekből vonható le megalapozott következtetés a – bűnösség esetén választandó – szankció hatékonyságára.

21. Felesleges és célszerűtlen az egyéni értékelési eszközök megkettőzése. A környezettanulmány és a pártfogó felügyelői vélemény gyakorlatilag ugyanazt a szerepet tölti be, hasonló, illetve majdnem ugyanolyan tartalmi elemekkel. A környezettanulmány kivezetésével és a pártfogó felügyelői vélemény tartalmának szinkronizálásával egyszerűbb, átláthatóbb rendszert, megoldást javasolunk.

22. Helyes a társasbíráskodás visszaszorítása. Az ülnökök szerepét – akik általában, nem személy szerint ismerik a fiatalkorúak élethelyzetét, életkori sajátosságait – hatékonyabban tudják betölteni a pedagógiai szakvéleményt, osztályfőnöki jellemzést adó pedagógusok, akik közvetlen és tartós tapasztalattal rendelkeznek a konkrét személyt, a fiatalkorúakat illetően.

23. Az együttműködés és a holisztikus gondolkodásmód jegyében szükséges a bűnüldöző szervek, pártfogó felügyelők és az oktatási intézmények közötti szorosabb és hatékonyabb együttműködés, a vélemények figyelembevétele.

24. Ne zárjuk ki a fiatalkorú elleni büntetőeljárásban kategorikusan a nyilvánosságot! Minden esetben külön mérlegelendő – a védelem véleményének meghallgatását követően – ennek kérdése. Adott esetben indokolt lehet a nyilvánosság részbeni kizárása annak érdekében, hogy csak azok maradhassanak a tárgyalóteremben, akiknek jelenléte a fiatalkorú nevelésére szolgál.

25. Nem indokolt az értelmi-erkölcsi képességek vizsgálatának mint a büntetőjogi felelősségre vonás feltételének a bevezetése.

26. Minél egyszerűbb és gyorsabb eljárási formát válasszon a jogalkalmazó. Az eljárási forma – elterelés, feltételes ügyészi felfüggesztés, ügyészi megrovás, egyezség, büntetővégzés,

bíróság elé állítás, rendes bírósági eljárás a külön eljárási szabályokkal – megválasztása során a célok elérésének igényét, a pedagógiai szakvéleményt, a párfogó felügyelői véleményt kell figyelembe venni.

27. A feltételek megléte esetén az eljárási forma megválasztásához a fokozatosság elve szolgál támpontul. Lehetőség szerint meg kell előzni a bűncselekmény elkövetését. Ennek sikertelensége esetén második körben előnyben kell részesíteni a feltételes ügyészi felfüggesztést vagy a közvetítést. Ha ez nem adott, akkor harmadik lépcső az ügyészi megrovás. Negyedik körben lehetőség van egyezség megkötésére irányuló büntetőeljárás lefolytatására. Ezt követi a tárgyaláson kívül hozott büntetővégzés, elsősorban megrovás, próbára bocsátás esetén, de akár büntetés kiszabása is elképzelhető eljárási cselekmény nélkül. Hatodik körben kerül sor a bíróság elé állításra, végül pedig hetedik körben a rendes bírósági eljárás lefolytatására a fiatalokúra vonatkozó külön eljárási szabályok betartásával.

28. Az egyszerű megítélésű, tömegesen előforduló, legfeljebb kis és közepes tárgyi súlyú bűncselekmények esetén, ha a terhelt személyében rejlő társadalomra veszélyesség csekély, akkor a gyors és hatékony befejezés érdekében javasolt a rendes bírósági eljárás lefolytatása helyett az elterelés, az ügyészi befejezés vagy a büntetővégzés, bíróság elé állítás.

29. A feltételes ügyészi felfüggesztés lehetősége kedvezőbb a fiatalokú számára, mint a közvetítői eljárás.

30. A folyamatos fejlődés érdekében mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó és a jogtudomány számára fontos a nemzetközi kitekintés, és annak vizsgálata, hogy van-e onnan átvételre érdemes rendelkezés, gyakorlat.

31. A fiatalokú elleni büntetőeljárásban közreműködő jogalkalmazóknak tudni kell kilépniük a komfortzónájukból.

32. A fiatalokú elleni büntetőeljárás parttalaná válásának elkerülése érdekében meg kell húzni a külön eljárás alkalmazhatóságának határát. A hatályos feltételeken túlmenően csak akkor irányadók a speciális rendelkezések, ha a terhelt a gyanúsított kihallgatásakor a 25. évét még nem töltötte be.

V. A doktori értekezés tudományos eredményei

Értekezésünk a jogtudomány, a jogalkotás és a jogalkalmazás számára is megfogalmaz ajánlásokat, következtetéseket. Ezek konkrétan:

V.1. A jogtudomány számára hasznosítható:

1. a fokozatosság és lépcsőzetesség elvének kidolgozása a letartóztatás feltételeinek és az azt helyettesítő kényszerintézkedések vizsgálatára;
2. a fokozatosság és lépcsőzetesség elvének kidolgozása az eljárási forma megválasztására;
3. a fiatalkorú lelki-érzelmi támogatásának átdolgozása az ügygondnoki szerep újragondolásával;
4. a holisztikus gondolkodásmód és az együttműködés többszereplős modelljének felvázolása;
5. a jogalkotási javaslatok megvalósítása esetén Magyarországot az igazságügyi, bűnözéskontroll és korporatív modellek (a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerének felosztása) keverékébe sorolja.

V.2. A jogalkotás számára hasznosítható:

6. jogszabály-módosítás, amelynek értelmében a fiatalkorú elleni büntetőeljárásban ügyvéd helyett gyermekvédelmi szakember jár el ügygondnokként;
7. jogszabály-módosítás, amelynek értelmében az elkészült pártfogó felügyelői vélemény a fiatalkorú oktatási intézményének is elküldendő;
8. dereguláció és jogszabály-módosítás, amelynek értelmében a fiatalkorú elleni büntetőeljárásban megszűnik a környezettanulmány, szerepét szinkronizációt követően a pártfogó felügyelői vélemény tölti be;
9. jogszabály-módosítás, amelynek értelmében az eljárási cselekményekről szóló értesítés és a jogerős ügydöntő határozat elküldendő a fiatalkorú oktatási intézményének;
10. jogszabály-módosítás, amelynek értelmében lehetőség nyílik a nyilvánosság részbeni kizárására is;
11. jogszabály-módosítási javaslat a Be. 678. § (3) bekezdés deregulációjára;
12. jogszabály-módosítási javaslat, amelynek értelmében fiatalkorú elleni büntetőeljárásnak azzal szemben van helye, aki a bűncselekmény elkövetésekor a 12. évét betöltötte, de a 18.-at még nem, és a gyanúsított kihallgatásakor a 25. évét még nem töltötte be.

V.3. Ajogalkalmazás számára hasznosítható:

13. javaslatok a 18 éven aluliak kihallgatásakor alkalmazandó szóbeli és metakommunikációra (gesztikuláció, mimika, negatív-stresszmentes légkör, bemutatkozás, kérdésfeltevések mikéntje és sorrendje);
14. javaslatok helyi tréningekre, képzésekre (a kíméletesebb, hatékonyabb, gyorsabb büntetőeljárás érdekében);
15. javaslat letartóztatás helyett az elfogás után előkészítő ülés, tárgyalás azonnali megtartására, lehetőség szerint – ha a feltételek adottak – döntéshozatalra (ezzel kiküszöbölendő a kényszerintézkedés);
16. javaslat – a fokozatosság és lépcsőzetesség elvének kidolgozásával – a letartóztatás feltételeinek és a letartóztatást helyettesítő jogintézmények alkalmazhatóságának vizsgálatára [összes általános feltétel és egy különös feltétel adott-e; fennáll-e a különös tárgyi súly (bűnszervezet, bűnszövetség, büntetési tétel, bűnhalmazat)];
17. javaslat, hogy a törvénynek megfelelően csak különös tárgyi súly esetén vizsgálja a letartóztatás lehetőségét, önmagában a fiatalkorú személyében rejlő fokozott társadalomra veszélyesség esetén ne;
18. javaslat a bíróknak, amelynek értelmében a nyilvánosság kizárásának vagy részbeni kizárásának kérdésében fokozottan vegye figyelembe a védelem érvelését;
19. javaslat az ügyészeknek és a bíróknak a fiatalkorúak beismerésének elfogadására és ezzel együtt az ügyészség tárgyalás tartása iránti kérelem gyakorlatának felülvizsgálatára;
20. javaslat a fokozatosság elvének kidolgozásával a fiatalkorú elleni büntetőeljárás eljárási formájának kiválasztására (1. megelőzés, 2. feltételes ügyészi felfüggesztés, 3. közvetítői eljárás, 4. ügyészi megrovás, 5. egyezség, 6. büntetővégzés, 7. bíróság elé állítás, 8. rendes bírósági eljárás külön eljárási szabályokkal);
21. javaslat a gyermek- és fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények részletesebb statisztikájának vezetésére és közzétételére.

VI. Summary

The aim of the doctoral thesis is the dogmatic and theoretical systematization and analysis of the criminal procedural status of juvenile defendants by the comprehensive review of the literature, as well as formulating own suggestions.

We look at the law in force, and beside the XCV. chapter of the Criminal Procedure Code – the criminal proceedings against juveniles – we examine other provisions within the Code that concern juveniles and questions regarding them, at the same time formulating *de lege ferenda* suggestions.

We review the path on which we reached the current domestic regulations, the provisions of the Criminal Procedure Code.

We look at Germany in a comparative way. How do the two states' regulations on juvenile offenders differ? Which regulations should be adopted?

In a separate chapter, we discuss the legislation and jurisprudence on the importance and structure of individual assessment, and in this regard, we answer the question of how this can be made more effective.

We answer the question of how arrest, one of the most serious coercive measures applied to juveniles, can be reduced to the most necessary measure, and what alternatives there are.

In addition, we examine the importance of communication, which – due to their age characteristics – is particularly important when questioning juveniles. How should we address them so as to find out as much information as possible about the criminal case without hindering their guaranteed rights and healthy personal development?

We also make forward-looking, advancing, improving and clarifying proposals for the investigation and court proceedings.

We also aim to address any chapters concerning criminal proceedings against juvenile offenders. However, emphasis is placed on the special legal institutions, which constitute the particular features of the special procedure.

We analyze opportunities for diversion as well as the means to prevent stigmatization.

To achieve the objectives of the doctoral dissertation, we formulated the following hypotheses.

1. Criminal proceedings against juvenile offenders also require legal, psychological, and pedagogical knowledge and skills from the actors of the judiciary.
2. The purpose of the procedure is to ensure physical-intellectual-emotional-moral development in a more pronounced way compared to adult offenders.
3. However, this goal can be achieved not with formalities and theoretical formulations, but with practical insight, experience, knowledge, and an adequate attitude.

4. Responsibility is shared, the actors of the judiciary must cooperate with educational institutions, child protection services, and the guardianship authority.
5. The key to the procedure – in addition to answering the seven basic forensic questions – is to map the personality of the juvenile offender.
6. The juvenile offender needs not only legal protection but also emotional support.
7. Proper communication with juvenile offenders is one of the keys to the success of criminal proceedings.
8. Dealing with the cases of juvenile offenders as matters of priority is a pivotal requirement.
9. In the case of low-level offences, the widest possible scope for diversion should be provided.
10. Procedural means should be provided and used to avoid stigmatization.

According to our intentions, the doctoral dissertation formulates proposals that can be utilized by the legislation, by the appliers of law, and by the jurisprudence, but we do not shy away from debates generated by the conclusions and proposals.

The following can be used for jurisprudence:

1. the elaboration of the principles of gradation and progression for the examination of the conditions of arrest and the coercive measures replacing it;
2. the elaboration of the principles of gradation and progression for the choice of the form of procedure;
3. revision of the emotional support of juvenile offenders through the rethinking of the role of the guardian ad litem;
4. outlining of a holistic mindset and a model of collaboration of more than one actor;
5. in case of the implementation of legislative proposals, it classifies Hungary as a hybrid of the judicial, the crime control, and the corporate model.

The following can be used for legislation:

1. amendment to the law, according to which a child protection specialist acts as a guardian in criminal proceedings against juvenile defendants instead of an attorney;
2. amendment to the law, according to which the opinion of the probation officer is sent to the education institute of the juvenile offender;
3. deregulation and amendment to the law, according to which the environmental study is terminated in criminal proceedings against a juvenile, and will be replaced by the probation officer's opinion after synchronization;

4. amendment to the law requiring the notification of procedural acts and the final decision to be sent to the educational institution of the juvenile;
5. amendment to the law allowing for partial exclusion of the public;
6. a proposal to amend the law to deregulate § 678. (3) of the Code of Criminal Procedure;
7. a proposal to amend the law, according to which criminal procedure against a juvenile could be conducted against a person who is not less than 12 years of age and not older than 18 years of age at the time the criminal offence was committed, and is not older than 25 years of age when questioned as a suspect.

The following can be used for those applying the law:

1. Suggestions for verbal and metacommunication used when interrogating persons under 18 years (gesticulation, countenance, stress-free environment, introduction, the method and order of the questioning);
2. suggestions for local trainings (for a more gentle, efficient and faster criminal procedure);
3. suggestion to hold a preliminary session, hearing immediately after the arrest instead of pre-trial detention, and if possible, decision making (thus avoiding coercive measures);
4. a proposal to examine the conditions of arrest and the applicability of legal institutions replacing it – with elaboration of the principles of gradation and progression (whether all general and specific criteria are given; is there a preponderance of the crime – criminal organization, criminal conspiracy, sentence, multiple accounts – or danger of society inherent to the person according to the pedagogical opinion, the opinion of the probation officer, or their past criminal record);
5. a proposal to only examine the possibility of arrest in case of the severity of the criminal offence, not because of the danger of society inherent to the person of the minor alone;
6. a proposal for judges to give greater consideration to the argument of the defense when excluding or partially excluding the public;
7. a proposal for prosecutors and judges to accept the confessions of juveniles, and at the same time to review the practice of the prosecutor's office requesting a hearing;
8. a proposal for the choice of the procedural form of criminal proceedings against a juvenile by developing the gradation principle (1. prevention, 2. conditional suspension of the prosecution, 3. mediation, 4. reprimand, 5. settlement, 6. penalty order, 7. prosecution, 8. regular court proceedings with special rules of procedure);
9. a proposal to keep and publish more detailed statistics on child and juvenile crime.

VII. A szerző publikációs jegyzéke

BERTALDÓ András: A sztrájk szabályozás és a gyakorlat újabb hazai tendenciái. Jura, 2012/2. 198-204.

BERTALDÓ András: Az Európai Bizottság rehabilitálása az Adams-ügyben. <http://www.mabie.hu/node/2192>

BERTALDÓ András: Nyeremény – Játék? Az európai fogyasztóvédelmi eljárás egy jogeseten keresztül. Európai Jog, 2015/3. 11-20.

BERTALDÓ András: Pályára lép: Bosman helyett H. Müller? Európai Jog, 2015/6. 7-12.

BERTALDÓ András: Az állatkínzás bűncselekménye. Belügyi Szemle, 2016/4. 102-115.

BERTALDÓ András: Az Európai Bizottság rehabilitálása az Adams-ügyben. Európai Jog, 2019/4. 12-19.

BERTALDÓ András: A 18 éven aluliak kihallgatásának néhány kriminalisztika-büntetőeljárás szempontja. In: GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.). In: A bűnüldözés és a bűnmegelőzés rendészettudományi tényezői. Magyar Hadtudományi Társaság, Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Magyar Rendészettudományi Társaság, Pécs, 2019. 173-179.

BERTALDÓ András: Quo vadis, Nyitott Bíróság program? https://birosag.hu/sites/default/files/2020-05/mailath-2019_vegleges.pdf 635-685.

BERTALDÓ András: A fiatalkorúak elleni német büntetőeljárás – és összevetése a magyarral. Magyar Jog, 2020/6. 375-384.

BERTALDÓ András: A fiatalkorúak elleni büntetőeljárás 20. századi magyarországi története. Jogtörténeti Szemle, 2020/2. 46-53.

BERTALDÓ András: Szabadság vagy biztonság? Videómegfigyelő rendszerek a C-708/18. számú ítélet tükrében. Európai Jog, 2020/6. 33-36.

BERTALDÓ András: A fiatalkor megközelítési módjairól a büntetőeljárásban. Jura (megjelenés alatt)

BERTALDÓ András: A 18 éven aluliak kihallgatásának néhány kriminalisztikai-büntetőeljárás szempontja. Jura (megjelenés alatt)

BERTALDÓ András: Fiatalok terheltek a bíróságon. Jura (megjelenés alatt)